

4254 | ALFA | FELSEFE | 104

VAROLUŞUN HALLERİ
HEIDEGGER, KANT VE KADİM MESELELER

KAAN H. ÖKTEN

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Felsefe Bölümü öğretim üyesi. Varlık felsefesi üzerine çalışıyor. Özellikle Parmenides, Aristoteles, Kant ve Heidegger'in varlık anlayışları hakkında çok sayıda telif ve çeviri kitap ile makaleleri var.

tamadres.com

Varoluşun Halleri – Heidegger, Kant ve Kadim Meseleler

© 2022, ALFA Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Kitabın Türkçe yayın hakları Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.'ne aittir. Tamım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak

Genel Müdür Vedat Bayrak

Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu

Dizi Editörü Kaan Özkan

Kitap Editörü Selda Salman

Kapak Tasarımı Füsun Turcan Elmasoğlu

Sayfa Tasarımı Ali Rıza Yati

ISBN 978-625-449-507-6

1. Basım: Ocak 2022

tamadres.com

Baskı ve Cilt

Melisa Matbaacılık

Çiftelavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa-İstanbul

Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

Sertifika no: 45099

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34110 Çağaloğlu-İstanbul

Tel: (0212) 511 53 03 (pbx) Faks: (0212) 519 33 00

www.alfakitap.com - info@alfakitap.com

Sertifika no: 43949

Kaan H. Ökten

VAROLUŞUN HALLERİ

HEIDEGGER, KANT
ve KADİM MESELELER

ALFA

tamadres.com

Anneme...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 9

Birinci Bölüm HEIDEGGER	13
1. Heidegger'in Siyasi Kimliği: Rektörlük Dönemi ve <i>Kara Defterler'</i> deki Notları	15
2. Martin Heidegger: " <i>Kara Defterler'</i> deki Rektörlük Dönemi Notları"	51
3. Heidegger'de Varoluşun Halleri: Eksistensiyaller	106
4. Varoluşun Felsefesi	121
5. Heidegger ve Hölderlin'de Yasın Ontopoetikası	131
İkinci Bölüm KANT	139
1. Kant'ın Transendental Yöntem Öğretisi	141
2. Taassuba Karşı Kant'ın "Ebedi Barış" İlacı	162
3. Immanuel Kant: "Marcus Herz'e 21 Şubat 1772 Tarihli Mektup"	171
4. Immanuel Kant: " <i>Opus postumum</i> : Tanrı ve Kategorik İmperatif"	180
5. Immanuel Kant: "Son Zamanlarda Felsefede Dile Gelen Üstten Bakan Bir Üslup Üzerine"	206
Ek 1 Johann Heinrich Voß: Kukumav Kuşu ile Kartal <i>Bu Bir Fabl Değildir</i>	229
Ek 2: Johann Georg Schlosser: Platon'un Mektupları	231
Ek 3: Kant'ın Kullandığı <i>vornehm</i> ve <i>Schwärmerei</i> Sözcükleri Üzerine	236
Üçüncü Bölüm KADİM MESELELER	239
1. Akvaryum, Mağara ve <i>Logos</i>	244
2. Eski Mısır'da Varoluşun Zamansallığı	257
3. <i>Enuma Eliş</i> ve <i>Gilgames</i> : Kadim Mezopotamya'da Bilgelik Yolculuğu ve Yorumlama	268
4. İsis ile Osiris: Ruhun Tamamlanması	288
5. <i>Corpus Hermeticum</i> ve Rönesans	300

ÖNSÖZ

Bu kitap esasen bir derleme: Varoluşumuza dair mevzular hakkında, başka bir deyişle varlık, siyaset, ölüm, zaman, anlam, anlama, duygular, dil ve benzeri konular hakkında yazdığım veya çevirdiğim çeşitli metinlerden meydana geliyor. Ben bu konulara kadim meseleler diyorum. Bunları öncelikle iki düşünür üzerinden, Heidegger ve Kant'ın yazıp eyledikleri üzerinden tartışıyorum. Ardından bu meselelerin kadim köklerinin izini sürmeye gayret ediyorum. Dolayısıyla ilk bakışta birbirinden bağımsız metinlerden meydana geliyormuş gibi görünse de bu derlemenin odağında aslında tek bir mesele bulunuyor: Biz insanların düşünce ve eylemlerinin oluşturduğu karmaşık ve karışık dünyaya, bazı özgül örneklerle müracaat ederek bakmaya ve onu anlamaya çalışmak.

Buradaki bazı yazıların eski versiyonları daha önce çeşitli mecralarda yayımlanmış idi. Ben bu yazıları epeyce genişlettim, gözden geçirdim ve düzelttim. Söz konusu yazıların eski versiyonlarının künyelerini ilgili yerlerde belirttim. Çevirilerinse neredeyse tümü burada ilk kez yayımlanıyor.

Felsefecinin siyasal eylemi daima ilgi ve dikkat çekmektedir. Üstelik eğer bu siyasal eylem faşizme hizmet eder nitelikteyse, bu daha da dikkat çekici olmaktadır. İşte bu yüzden kitabın Birinci Bölümünde Heidegger'i odağa taşıyorum. Onun siyasi angajmanını, rektörlük döneminde, yani 1933-1934 yılları arasında kaleme aldığı ve *Kara Defterler* olarak ifade edilen düşünce günlüklerinden hareketle ortaya koymaya çalışıyorum. Bu dönemle ilgili günlüklerindeki tüm kayıtlarını ilk kez burada tam metin halinde aktarıyorum (daha önce bunların yalnızca bir kısmını yayımlamıştım). Ayrıca pek çok kişisel veya resmi belgeye orijinalleriyle

birlikte yer veriyorum. Ardından da Heidegger'e göre varoluşun hallerini, varoluş felsefesini ve Hölderlin'le diyalog halinde geliştirdiği *ontopoiesis* anlayışını ortaya koymaya çalışıyorum. Bu itibarla kadim meselelerin güncel sorunlarla nasıl harmanlanmış olduğunu görmeye gayret ediyorum.

İkinci Bölümde Kant'ı konu ediniyorum. Heidegger'in felsefesini derinden etkileyen birisi olarak Kant, Heidegger'in aksine siyasal angajmandan nispeten uzak durmuş, siyaset alanıyla temas ettiğinde ise ilkesel duruş ve ahlakından ödün vermemeyi tercih etmiştir. Bu bakımdan Kant'ın kadim meselelerle ilgili tavrı, Heidegger'den epeyce farklı olmuştur. Kant'ın transendental yöntem öğretisi bunun teorik temelini oluşturur. İşte, İkinci Bölüme bu yüzden bu konuyla başlıyorum. Daha sonra Kant'ın siyaset teorisinin önemli bir odağı olan ebedi barış düşüncesi üzerinde duruyorum. Kadim meseleleri kozmopolit ve cumhuriyetçi bir bütünlük içinde ele alan siyasal teorinin bu temel idesi (ebedi barış düşüncesi) Kant'ın pratik felsefesinin nirengi noktalarından biridir. Bunların ardından Kant'ın üç farklı yazısının çevirisine yer veriyorum. Bunlar burada kendi dilimizde ilk kez yayımlanıyor. İlk önce Herz'e yazdığı 1772 tarihli mektupta eleştirel felsefe yönünde attığı ilk adımlara şahit oluyoruz. İkinci olarak, Kant'ın evrakı metrukesinde yer alan yazılarından, yani *Opus postumum*'dan çevirdiğim uzunca parçalarda kadim meselelerin başında gelen Tanrı konusu ile Kant'taki ödev ahlakının temel ögesi olan kategorik imperatif (koşulsuz buyruk) konusunu dikkate taşıyorum. Bu bölümdeki son çeviri metin ise kadim meseleler söz konusu olduğunda ilk akla gelen gizemcilik ve cezbecilik sorunu hakkında Kant'ın kendi görüşlerini dile getirdiği bir makalesidir (bu yazıya ayrıca açıklayıcı üç ek hazırladım).

Nihayet Üçüncü Bölümde, Kant'ın söz konusu gizemcilik ve cezbecilik eleştirilerinin ve esas itibarıyla varoluşumuzun kadim hallerinin kaynağına inmeye çalışan yazılarım yer alıyor. Platon'dan Eski Mısır'a, Mezopotamya'dan Cor-

pus Hermeticum ve R nesansa uzanan son derece geniŐ ve çeşitli bir saha üzerinde ilerleyen bu yazılarda, aslında tek bir konu  ne çıkıyor: Varlığın olası anlamı ve insanın onu anlamlandırma derdi.

Böylelikle bu derleme, Heidegger ve Kant'tan hareket edip kadim tarihsel konulara kadar uzanan, varoluşumuzun çeşitli hal ve fikirleri üzerinde duran kapsamlı bir düşünce turuna davet ediyor okuru.

— Kaan H. Ökten

tamadres.com

Birinci Bölüm

HEIDEGGER

tamadres.com

1.

Heidegger'in Siyasi Kimliği: Rektörlük Dönemi ve *Kara Defterler*'deki Notları

Heidegger'in Nasyonal Sosyalizmle ilişkisi, oldukça kapsamlı biçimde tartışılmaktadır. Bu tartışmaları ve sergilenen tutumları sekiz başlık altında özetlemek mümkündür:¹

1. Heidegger'in felsefesi ile siyasi tutumu arasında bir ilişki bulunduğunu kabul etmeyenler: Richard Rorty, Hannah Arendt.
2. Siyasi ortam nedeniyle birtakım sebeplerden dolayı Nasyonal Sosyalist siyasete meyletmiş olduğunu savunanlar: Jean-Michel Palmier, Hans Sluga.
3. Heidegger'in, şahsına münhasır bir Nasyonal Sosyalizm sergilediğini savunanlar: Julian Young, Otto Pöggeler, François Fédier.
4. Heidegger'in Nasyonal Sosyalizmle ilişkisinin aslında karışık ve heterojen olduğunu ve bir tür hatalar silsilesinden meydana geldiğini savunanlar: George Steiner.
5. Heidegger'in siyasi angajmanının, onun hayatının sadece sınırlı bir dönemini kapsadığını savunanlar: Karl Löwith, Philippe Lacoue-Labarthe.
6. Özellikle *Varlık ve Zaman*'daki öznellik karşıtı felsefesinin Heidegger'i Nasyonal Sosyalist düşünceye sevkettiğini savunanlar: Ernst Tugendhat.

---

¹ Dieter Thomä, "Heidegger und der Nationalsozialismus: In der Dunkelkammer der Seinsgeschichte," Dieter Thomä (ed.), *Heidegger-Handbuch: Leben-Werk-Wirkung* içinde, Stuttgart ve Weimar: Verlag J.B. Metzler, 2003, s. 159-161. Ayrıca bkz. Kaan H. Ökten, *Varlık ve Zaman – Bir Okuma Rehberi*, İstanbul: Alfa Yayınları, 2019, s. 20.

7. Heidegger'in hem erken hem de geç dönem felsefesinin Nasyonal Sosyalist düşünceye zemin oluşturduğunu savunanlar: Tom Rockmore, Hans Ebeling, Luc Ferry, Alain Renault.
8. Heidegger'in Nasyonal Sosyalist bir felsefeci olduğunu ve felsefeyi bu çarpık ideolojiye alet ettiğini savunanlar: Theodor Adorno, Victor Farias, Bernard-Henri Lévy, Ernst Nolte, Emmanuel Faye.

Eskiden bu tartışmalar çoğunlukla dolaylı kaynaklar üzerinden yürütülüyordu. Ta ki 2014'ten itibaren Heidegger'in düşünce günlüğü yayımlanmaya başlayınca dek. Artık elimizde Heidegger'in pek çok düşünce günlüğü mevcut. Dolayısıyla doğrudan kaynakları inceleme imkânımız var. Bunlara bakıldığında, aslında Heidegger'in düşünce dünyasının bir bütünlük ve devamlılık içinde sürüp gittiği anlaşılıyor. Yayımlanan *Kara Defterler* (Heidegger'in düşünce günlükleri böyle anılıyor) incelendiğinde, onun düşünce dünyasında göze çarpan unsurların şunlar olduğunu söylemek mümkün görünüyor:²

1. Heidegger insan varoluşunu (*Dasein*) hem ontik (fiili buradalık) hem de ontolojik bakımdan irdelemeyi hep sürdürmüştür. Heidegger “zaman” ile “varlık/var-olma” filozofu olmuştur hep.
2. “Başlangıçsal” düşüncenin izini sürmüş, onun özlemini duymuştur. Bu bakımdan kendisi için felsefenin tarihi hep önem arz etmiştir. Heidegger için “varlık tarihinin açılmacısı” demek mümkündür.
3. Alman milletinin sahil zamansal *Dasein*'liği hakkındaki varlık-tarihsel düşünceleri, aynı anda reddedici, olumlayıcı ve tasarlayıcı öğeler içermiştir hep:

² Bundan sonraki notlar için şuradan yararlandım: Kaan H. Ökten, “Sunuş,” *Felsefi Düşün Akademik Felsefe Dergisi: Heidegger*, Sayı 8, Nisan 2017, İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2017, s. 7-9. Ayrıca bkz. Kaan H. Ökten, *Varlık ve Zaman – Bir Okuma Rehberi*, İstanbul: Alfa Yayınları, 2019, s. 18-19.